

Konec starých časů / The Old Days Are Gone

**Ponižovat jiné je ponižující.
It's demeaning to demean others.**

TEXT A FOTO/ TEXT AND PHOTO BY JAN ŠIBÍK (WWW.SIBIK.CZ) – REFLEX

Je to zvláštní. Zdráháš se najmout člověka, aby tě táhl jako kůň (samozřejmě, mohl bys říct jako dobytek a znělo by to mnohem hůř) přes tohle šílené město, a přitom jsi jeho nadějí. Částka, kterou studem ochromený cizinec zaplatí, je přece o tolik větší než těch pár šupů, které člověk-kůň dostane od místních.

Ponižovat jiné je ponižující.

A tak vítězí slušnost, vychování, korektnost, ostych, vlastně nevím co přesně (možná i kus lakoty platit za vlastní svědomí). Lidského rikšů si většina západních turistů, kteří do Kalkaty přijedou, nenajme.

Naopak.

S pohrdáním pozorují blahobytné obyvatele té bohatší – jižní části města – jak se nechávají vozit přeplněnými ulicemi. Trní na vystlaných sedačkách – nad kouřícími auty (z továren indického velkopřmyslníka Taty), osly i motocykly.

Výš než ostatní.

Páni.

Táhnou je muži svlečení do půli těla. Jsou bosí, jen občas mají pantofle s volnou patou – jejich podrážka mlaská, když se rozběhnou, aby zaplnili mezeru mezi smradlavými automobily. Běží, aby ti náhodou nepřišlo, že jsou líní, staří nebo unavení, a neřekl jsi: Dost! Zastav!

Kůži v dlaních mají ztvrdlou a černou. Napadlo mě, že kdybych ji nařízl nožem, žádná krev by z ní neprýštila.

Kolem krku kuš hadru jako ručník na otírání potu.

V ruce malý kulatý zvoneček. Bydlí na ulici. A nedožijí se víc než čtyřiceti čtyřiceti pěti let. Rikšové. Tady, v Kalkatě, na posledním místě světa.

It's a strange situation. You are reluctant to hire a man to drag you like a horse (of course, if you said "like cattle" it would sound much worse) around this crazy city, but at the same time you are his hope. The thing is, the amount of money the shame-stricken foreigner would give him is so much larger than the few pennies the man-horse would get from the locals.

It's demeaning to demean others.

So decency, good, proper manners, diffidence, propriety, or whatever else takes over (maybe there is even a bit of stinginess when it comes to paying for your own peace of mind). Most of the Westerners visiting Kolkata (called Calcutta until 2001) don't hire runner-pulled rickshaws.

Instead...

They watch with contempt as the well-to-do residents of the richer, southern part of the city allow themselves to be pulled along the overcrowded streets. They ride like kings on cushioned seats, above the fuming cars (from the factories of the Indian magnate Tata), the donkeys and motorcycles.

Above all the others.

The lords.

Half-naked men are pulling them along. They are barefoot. Only occasionally do they have slippers with an open heel, and the soles make a flapping sound when they make a dash to squeeze into a gap between the smelly cars. They run, so you wouldn't think they're lazy, old or tired, so you wouldn't say: Stop! That's enough!

The skin of their palms is hard and black. It occurred to me that if one were to cut them with a knife, they wouldn't bleed.

A rag around the neck as a towel to wipe off the sweat.

A small round bell in hand, living on the street.

They never live more than forty, forty-five years.

The rickshaw drivers, here in Kolkata, in the last place on earth.

Children of the great Indira

In the late 1980s, the miserable economic policies of the Gandhis were at their peak (after Indira Gandhi was assassinated in 1984, her son Rajiv took over as prime minister). During this time in West Bengal, ruled by an incompetent government of communists, or rather the local brand of Marxists, the number of man-pulled rickshaws in the streets of Calcutta reached fifty to seventy thousand.

Usually, they were from Bihar – the poorest part of India.

They were migrants from the village, members of the lower castes or their children, who were not even able to get a foothold in one of Calcutta's five and a half thousand slums (a third of the city's population lives there to this day).

It was a terrible time.

One factory after another would shut down. Poverty ruled Calcutta.

There was nothing left but to slave away in front of a rickshaw, drive around the happy ones, who, thanks to their caste, or a small shop, or a place in the rampant bureaucracy, could make a decent living.

A lot has changed since then. The Indian economy is growing. Thanks to the central government, things started getting better

Děti slavné Indiry

Když koncem 80. let minulého století vrcholila bídná hospodářská politika Gándhíů (Indira Gándhiová byla zavražděna při atentátu v roce 1984, úřad premiéra převzal syn Rádžív), v Západním Bengálsku podržená neschopnou vládou komunistů, respektive místní odrůdy marxistického učení, dosáhl počet lidských rikš v ulicích Kalkaty padesáti až sedmdesáti tisíc.

Obvykle z Biháru – nejchudší části celé Indie. Přistěhovalci z vesnice, příslušníci nízkých zemědělských kast nebo jejich děti, kterým se nepodařilo ani tak málo – uchytil se v některém z pěti a půl tisíce kalkatských slumů (dodnes v nich žije třetina obyvatel města). Byla to mizerná doba.

Jedna továrna za druhou končila s výrobou. V Kalkatě vládla bída.

A tak nezbylo než otročit zapřažený do rikši. Vozit ty šťastné, jimž kastovní původ, malý obchod nebo příslušnost k rozbujelé byrokracii zajišťovaly obstojné živobytí.

Od té doby se mnoho změnilo. Indická ekonomika roste. Situace se začala díky centrální vládě zlepšovat už v polovině 90. let a v novém století prožívá Indie ekonomický boom. Kalkatu ovládly informační technologie – pohltí obrovské množství pracovních sil. A i když centrum města stále připomíná rozbořenou kulisy viktoriánské doby, zlaté éry, v níž byla Kalkata druhým největším městem britského impéria, je jenom otázkou času, kdy lesk prosperity (ocel, sklo a beton) překryje rozpadající se domy a paláce.

Pohltní zbytky reklamních štítů z koloniálních dob.

Srovná slumy ze zemí.

A chudáky vytlačí z centra, na okraj města. Ano, lidé tu bohatnou (a jiní lidé – ti na Západě – jsou překvapeni, že si mohou místo jedné láhve mléka koupit dvě – safra! – ceny potravin stoupají). Rikšové ubývají.

Je jich pět, nanejvýš deset tisíc. Vozí děti do školy i zásoby do malých restaurací.

A blíží se jejich konec. Zákaz.

Jakkoli ho ůřady od poloviny 70. let označují vcelku pravidelně, aby ho pokaždé zrušily s tím, že lidské rikši jsou součástí historie a tradice tohoto města.

Současná vláda Západního Bengálska považuje tento způsob obživy za otročský a člo-

véka nedůstojný. K tomu přistupuje poměrně absurdní argument (pro hlubokou sociální nerovnost a kastovní tradici poznamenanou společností možná srozumitelnější), že rikšové brzdí provoz a způsobují zácpy.

Po pravdě řečeno – je to spíš naopak. Rikšové jsou v centru přelidněné Kalkaty často nejrychlejším dopravním prostředkem. Pro ty, kteří se je nezděraňují použít. ●

in the mid-1990s, and in the 21st century India is experiencing an economic boom. IT businesses have taken over Kolkata, swallowing up much of the workforce. And even though the centre of the city still looks like ruins from the Victorian era – the golden age, when Calcutta was the second largest city of the British Empire – it's only a matter of time before the glitter of pros-

perity (glass, steel and concrete) covers the deteriorating houses and palaces.

It will swallow up the remains of billboards from colonial times.

It will level the slums with the ground.

And it will push the poor from the centre to the outskirts of the city.

Indeed, people are getting wealthier here (and those from the West are surprised that they can buy two bottles of milk instead of one – my goodness, the prices are rising) Man-pulled rickshaw drivers are disappearing.

There are only five, ten thousand of them, at most. They take children to school and deliver supplies to small restaurants.

Their end is nearing. A ban.

From the mid-1970s, officials announced bans fairly regularly, only to repeal them every time, saying that the man-pulled rickshaws are part of the history and tradition of this city.

The current government in West Bengal considers this livelihood to be equal to slavery and demeaning for a human being. There is also the absurd argument (although maybe understandable in a society with deep social inequality and traditions of caste divisions) that rickshaws slow down traffic and cause road congestion.

In reality, it's the other way around.

In the middle of overcrowded Kolkata, the rickshaw is often the fastest mode of transport, for those who are willing to use it. ●